

פקודי

המשכן⁶, און דערנאך ווערט דער-
ציילט⁷ וברטיות ווי די חכמי לב האבן
געמאכט דעם משכן — די יריעות וכו'
און אלע כלי המשכן און (בפרשתנו⁸) די
בגדי כהונה.

וואס, לכאורה, וואלט דאך מספיק גע-
ווען ווען די תורה זאגט בקיצור אז משה
האט איבערגעגעבן צו אידן דעם גאנצן
ציווי פון אויבערשטן אויף נדבת ועשיית
המשכן (וואס זייערע פרטים זיינען דא
אויספירליך אינעם ציווי פון דעם אויב-
ערשטן צו משה'ן כפ' תרומה תצוה
תשא⁹) און דערנאך זאל שטיין „ויעשו
בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה“,
אדער נאכמער בקיצור — נאכ'ן דער-
ציילען ציווי הקב"ה למשה זאל שטיין
„ויעשו בני ככל אשר ציווה ה' את
משה“ — ווי מען געפינט עס בכ"כ
מקומות בתורה, און ווי מען געפינט עס
אין די סדרות גופא. צו וואס דארפן די
אלע פרטים נאכאמאל אויסגערעכנט
ווערן סיי ביים איבערגעבן דעם ציווי צו
די אידן, און סיי ביים אויספירן דעם
ציווי בפועל¹⁰?

א. שוין גערעדט פיל מאל, אז רש"י
בפירושו עה"ת שטעלט זיך אָפּ (און איז
מפרש) יעדער ענין אין וועלכן עס
פעלט ביאור בפשוטו של מקרא [און
ווען רש"י האָט ניט קיין הסברה אויף אַן
ענין אין פשט"מ, שרייבט ער „איני
יודע“, או כ"ר ב']:

ולכן, בשעת ס'איז פאָראַן אַן ענין
וואָס זעט אויס שווער אין פשט
הכתובים און רש"י באַוואַרנט עס ניט,
מוז מען זאָגן איינס פון די צוויי —
אָדער אז ע"פ פשט"מ איז דאָס מלכת-
חילה קיין קושיא ניט, אָדער אז דאָס איז
מוסבר ע"פ פרש"י שלפניו.

אין די אינטיקע סדרות איז דאָ אַן
ענין וואָס איז ניט מובן ע"פ פשט"מ און
רש"י שטעלט זיך ניט אויף דעם
בפירושו — און דאָס איז:

אין פרשת ויקהל¹ דערציילט די תורה
ווי משה רבינו האָט איבערגעגעבן צו
אידן דעם אויבערשטנס ציווי אויף
תרומת המשכן און מיט אַלע פרטים:
„קחו מאתכם תרומה גו'“ בריינגען זהב
וכסף גו' פאַר מלאכת המשכן, און דער-
נאָך דעם ציווי² אויף עשיית המשכן
וכליו און אויך — לכל פּרטיהם:

נאָכדעם דערציילט די תורה³ ווי אידן
האָבן געבראַכט די נדבה פאַר מלאכת

(6) ולאח"ז (שם, ל ואילך): ראו קרא ה' בשם גר.

(7) לו, ח ואילך.

(8) לט, ב ואילך.

(9) ועל הסדר: הציווי ויקחו גו' תרומה — ר"פ
תרומה: הציווי על עשיית המשכן וכליו — שם כה,
ח ואילך (מזבח הקטורת — סוף תצוה: כיור, שמן
המשחה וקטורת — תשא): הציווי על עשיית בגדי
כהונה — תצוה כה, ב ואילך: ראה קראתי בשם גר
— תשא לא, ב ואילך: ועשו את כל אשר צויתיד את
אה"מ (דלעיל הערה 4) — שם, ו ואילך.

(10) לכאורה אפשר להקשות כן גם בנוגע
להציווי על שמירת שבת שבריש פ' ויקהל שנאמר
כבר הציווי למשה בכי תשא לא, יג ואילך, אבל בזה

(1) ראה עדין בלקיש ח"י ע' 13. ובהנסמן שם
הערה 1.

(2) תולדות כה, ה. ועוד בכמה מקומות — ראה
לקיש ח"ה ע' 1 הערה 2. ובכ"מ.

(3) לה, ה ואילך.

(4) שם, יוד ואילך.

(5) שם, כא ואילך.

שטייט דריי מאל „לא תבשל גדי בחלב אמר“ — בעת דא ויינען אריכות־דיקע הכפלות פון גאנצע פרשיות — און רש"י איז דערויף גארניט מפרש¹⁶.

ב. לכאורה וואלט מען געקענט זאגן אז עכ"פ א חלק פון דער שאלה ווערט פארענטפערט ע"פ פרש"י אין אונזער פרשה:

אויפן פסוק¹⁷ „ובצלאל בן אורי גר עשה את כל אשר צוה ה' את משה“ זאגט רש"י: אז „משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים“¹⁸ ואח"כ משכן אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה .. וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים¹⁹.

וואלט מען געקענט פארענטפערן²⁰ אז דאס איז דער טעם וואס ביי עשיית המשכן בפועל ווערן נאכאמאל אויסגע-רעכנט אלע פרטי המשכן וכליו, ווארום דווקא דורך דעם זעט מען ווי בצלאל האט מהפך געווען דעם סדר (פון דעם אופן ווי ס'איז אויסגעשטעלט לויט'ן ציווי אין פ' תרומה²¹) און געמאכט

ובפרט אז אין אנהויב פרשת ויקהל¹¹ זאגט רש"י: „כבר פרשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם“, וואס דאס זאגט דאך אויך אז אין די פרשיות איז ניטא קיין חידוש אויף די פריערדיקע פרשיות, און דעריבער האט ער ניט וואס צוצוגעבן בפירושו דא — ווערט דאך נאך שטארקער די תמי: אויב אזוי, וואלט דאך לכאורה די תורה אודאי ניט געדארפט אויסרעכענען די ענינים א צווייטן מאל (און א דריטן מאל).

האמור איז א שאלה פשוטה אין פשט"מ, אויף וועלכער עס שטעלן זיך כמה מפרשי התורה¹² — און אין רש"י געפינט מען ניט קיין הסברה אויף דעם — ניט בתחלת הענין אין פ' ויקהל און ניט בסיום הענין אין אונזער סדרה¹³.

ובפרט אז לפנ"ו אין פרשת תשא¹⁴, שטעלט זיך רש"י אפ צו באווארענען די איבער'חזרונג פון בלויז געציילטע ווערטער¹⁵ — דאס וואס אין דער תורה

י"ל (נוסף על החידוש שבפסוק ג' שם — ראה פרש"י) שוה הציווי דעשה'ד — ראה לקריש ח"א ע' 159 ואילך. ועוד ועיקר: הציווי דשבת בב' הג'ל — בא כטפל ומסובב מהציווי דהמשכן, כפרש"י (תשא שם. ויקהל לה, ב).

(11) לה, ה.

(12) ראה רמב"ן ויקהל לו, ח. רלב"ג, אברבנאל שם. ועוד.

(13) ובפרט ע"פ מה שנתבאר כמ"פ שברובא ככולו לא נאמר בתורה ציווי הקב"ה למשה ואמירת משה לישראל את הציווי ובשניהם לכל פרטיו. ויתירה מזה — בכריכ ציווים נאמר בתורה רק הציווי למשה או רק דברי משה לישראל. ראה לקריש ח"ג ע' 72. ומוכרח הוא בענינו — ראה לקריש ח"א ע' 183. לקמן בפנים ס"ב ובהערה 18.

(14) לד, כו. ובפ' משפטים כג, יט.

(15) ועד שמצינו שרש"י הוצרך להודיע הכלל: „הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו .. לחיוב ולענוש על מנין כו“ — פרש"י תשא לד, כג. וראה פרש"י צו ו, ו. שמיני יא, מד. אמר כג, לא. ועוד.

(16) ועד"ז אינו מובן בפשט"מ בנוגע לקרבנות הנשיאים בפ' נשא שחזור וכוף כל נשיא מי"ב הנשיאים ומפרט הקרבנות שהביאו. וראה לקריש ח"ח ע' 43, שקושיא זו מתרץ שם רש"י בהביאו הדרשא דר' משה הדרשן.

(17) לח, כב.

(18) אף שלא מצינו שנאמר במפורש ציווי זה בתורה (ראה הגהה שנדפסה ברש"י ובמפרשי רש"י) וראה רמב"ן שם: ויחסר מכאן פרט אחד כו'. וראה שליה חלק תושב"כ שלד, א. וראה לקמן הערה 21.

(19) להעיר שכל טעם זה ליתא בדפוס ראשון ושני דרש"י ורש"י כתי".

(20) וכן תירץ האברבנאל בפ' ויקהל.

(21) ראה פרש"י ברכות נה, א ד"ה לך אמור: „דס"ל .. שכסדר שהם סדורים בויקחו לי תרומה אמר לו“.

ואף שציווי הכללי — בין בפ' תשא (לא, ז ואילך)

ענטפערט עס אויך ניט בנוגע דער אריכות ביים סיפור וועגן די עשי גופא:

(א) צוליב דעם איז גענוג דער חלק הסיפור בתורה וואס דערציילט אז מען האט צום ערשטן געמאכט דעם משכן און דערנאך האט מען אנגעהייבן מאכן די כלים — אבער דער סיפור וועגן עשיית הכלים, ובפרט עשיית בגדי כהונה וואס ווערט אויסגערעכנט בפרשתנו, איז דאך אין דעם ניט געווען קיין שינוי וחיידוש בעשיית בצלאל²²;

(ב) ועיקר: בכדי צו מודיע זיין דעם סדר העשי — פריער פון דעם משכן, און דערנאך די כלים — איז ניט נויטיק

פריער דעם משכן און דערנאך די כלים²².

אבער [נוסף אויף דעם וואס לפיז איז נאך אלץ ניט מבואר פארוואס די תורה דארף אויסרעכענען די פרטים ביים סיפור ווי משה האט איבערגעגעבן די אידן דעם ציווי אויף נדבת המשכן און אויף עשיית המשכן וכליו²³ — פאר-

בציווי הקביה למשה, בין ב' ויקהל בציווי משה (לה, יא ואילך) — נאמר תחלה את אהל מועד, את המשכן גי' ולאחיו כלים (וראה פרשי' ותוס', ובמפרשי רש"י בארוכה), הרי בפשטות היו אמרים שכפי הסדר שנאמר ב' תרומה הוא יותר נוגע לסדר עשייתם (וכן עשה), כיון ששם נאמרו פרטי ואופן העשי, משא"כ ב' תשא ובויקהל. אבל ראה של"ה שם. ולהעיר ממש המפרשים דגם ב' תרומה (כה, ט) נאמר תחילה, את תבנית המשכן (ואח"כ) ואת תבנית כל כליו וכן ותעשו.

(22) אבל איז מטבחר כי (נוסף על הקושי דלקמן בפנים) מפרשי' משמע שמדיו זה ממש שם את כל אשר צוה ה' את משה' ולא, אשר צוה אותו משה' כהתחלת פרשי' שם, אבל מזה שכן הן סדורים בהפרשה לא היינו יודעים שמתחילה עשה משכן כי' (וכי' מלשון רש"י בסופו: וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים). ואם זו היתה כוונת הכתוב בהסיפור ע"ד עשיית המשכן הו"ל לרש"י לפרש על אחר.

(23) ודוחק גדול לומר (בפש"מ) שגם בזה בא הכתוב להודיע הסדר שמסר משה הציוויים לישראל: מתחילה ע"ד נדבת המשכן ואח"כ ע"ד עשיית המשכן (בכללות), ולאחר שבני הביאו לנדבת המשכן אמר להם משה, ראו קרא ה' בשם בצלאל גי' —

כי: (א) מאי קמ"ל בזה, הרי"ז הסדר שאמרו הקביה למשה מתחילה הציווי ע"ד נדבת המשכן ואח"כ עשיית המשכן ב' תרומה, ובפ' תשא, ראה קראתי בשם גי'. וזה ש, ראו קרא ה' בשם בצלאל גי' מסר אחר נדבת המשכן, מהו החידוש בזה. (ב) את"ל שיש בזה ענין וחיידוש הו"ל לרש"י לפרשו — כמו

באזהרת שבת — בר"פ ויקהל. (ג) בלאח"כ אין מפורש כל הסדר דהרי חסר ציווי משה לבצלאל, לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. ראה לעיל הערה 18 והערה 21 ובהנסמן שם.

[ואת"ל שרש"י ס"ל כסדרת הרמב"ן בכ"ז (מה שהי' הציווי שיגיד המלאכה בכללה וכו' והטעם שיחסר מכאן פרט אחד כי' עיי"ש) פשיטא דאיז מובן מעצמו והו"ל לרש"י לפרש]

(ד) בשביל זה אינו נוגע סיפור הפרטים ומספיקה הודעה כללית שמשה ציווה לישראל להביא נדבת המשכן ואח"כ כי'.

(24) באברבנאל שם, הוצרך הכתוב להגיד כאן איך עשו הכלים והדברים ההם שהיו באופן מתחלה למה שנצטווה כי' משמע שגם הסדר בעשיית הכלים לא הי' כפי שנצטווה.

אבל מפרשי', אל כך שמעתי מפי הקביה .. וכן עשה המשכן תחלה ואח"כ עשה כלים' משמע: (א) שהשינוי שם לבצלאל מציווי משה אליו הי' רק בזה שעשה המשכן תחלה, ולא שינוי בסדר עשיית הכלים. (ב) גם בזה אמר משה, כך שמעתי מפי הקביה כי' כך צוה לי הקביה' והסדר הנאמר בהכתובים בעשיית כל דבר בהמשכן והכלים ובגדי כהונה ושמן המשחה וכו' אינו מתאים לשום סדר — לא כפי שם נאמרים ב' תרומה ותצוה (תשא), ולא כפי שנאמרו (בציווי הכללי) ב' תשא וגם לא כפי שנאמרו (מפי משה) ב' ויקהל. (ג) אינו מוכרח שעשה כפי הסדר הנאמר בכתובים וכו' כנ"ל הערה 22.

(*) אבל להעיר שציווי משה ב' ויקהל: (א) הוא הציווי דפ' תשא (ראה לעיל הערה 9). (ב) הוא בפרטיות יותר (ובשינויים) גם מציווי הקביה אליו ב' תשא. וראה לקמן בפנים ההערה.

„וביום פקדי ופקדתי“²⁷.

און דערפון איז מובן (לאידך גיסא), אז דער משכן, וואָס דורך אים איז „השרה שכינתו ביניהם“, איז עס אַן ענין כללי ונעלה עד מאד.

ובמילא איז פאַרשטאַנדיק אַז אַט די גרויסע חביבות פון דעם משכן ביים אויבערשטן (און ביי אידן), דאָס איז דער טעם וואָס די תורה רעכנט אויס אַלע פרטי המשכן און חזרט זיי איבער איין מאָל און נאָכאַמאָל כו' מיט אַלע פרטים.

און דעם טעם דאַרף רש"י דאָ ניט מפרש זיין, וואָרום ער האָט דאָס שוין מפרש געווען פריער, אין פ' חיי שרה²⁸: אויף דעם וואָס נאָכדעם ווי די תורה דערציילט וועגן אַלע מאורעות פון אליעזר עבד אברהם (כשייכות זיין גיין בריינגען רבקה), חזרט זיי די תורה איבער נאָכאַמאָל אין זיין דערציילן עס פאַר משפחת רבקה — איז רש"י מסביר (אַז דאָס איז מצד דער חביבות פונעם ענין, וואָרום) „אמר ר' אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא ניתנו אלא ברמיזה“²⁹.

ווייס מען דערפון אַז אַן ענין וואָס איז חביב ביים אויבערשטן איז די תורה דאָס כופל³⁰ מיט אַלע פרטים, הגם עס קומען ניט צו קיין חידושים אין דעם. און עד"ז בענינו³¹.

27 שם, לד.

28 כד, מב.

29 ביאור פרש"י זה נתבאר בארוכה בלקו"ש חיי שרה תשמ"ח.

30 להעיר ג"כ מפרש"י: וירא כב, יא. במדבר א, א.

31 עד"ז כתב הרמב"ם שם בסופו (לאחרי שביאר השינוי והצורך בזה שנאמר הכל בתורה) „ועל הכלל כ"ז כו', אבל — באריא קצת.

די אריכות פון די פרטי הדברים אין דער עשי, זייער מאָס וכו'²⁵.

נאָכמער: נאָך די הכפלות הפרטים הנ"ל, ווען עס קומט בפרשתנו צו „ויביאו את המשכן אל משה“:

ג) רעכנט אויס די תורה ווידעראמאָל אַלע פרטי הדברים פון משכן וכליו כו',

ד) נאָכדעם איז דער פסוק ערשט מסיים „ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני" את כל העבודה“!

ג. דער ביאור בזה — בפשטות:

דער משכן וכליו איז פון די ענינים הכי עקריים וחביבים ביי אידן, דורך דעם איז געווען השראת השכינה ביי אידן וכו';

ובפרט, אַז דער משכן ווערט אנגע-רופן, כפי פרש"י בפרשתנו: „משכן העדות — עדות לישראל שויתר להם“²⁵ הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם“²⁶ —

וואָס דערפון איז נאָך מער מובן די חביבות און ענין הכללי שבו, וואָרום חטא העגל איז געווען דער חטא הכי גדול (וכללי), וואָס האָט גורם געווען צום גרעסטן הסתר פנים פון דעם אויב-ערשטן, ביז צו דער גזירת כלי ר"ל אויף אידן²⁶ (ביז אַז אפילו נאָך דער סליחה האָט דער אויבערשטער געזאָגט

25) ומ"ש באברנאל שם: „ומפני שלא יחשוב אדם שכמו ששנו בסדר המלאכה כן שנו בעצמותה ובמספרה (ולכן) הוצרך לבאר כאן כל דבר כו' אינו גלאטיק ע"פ פשט"ם.

25*) ובפרש"י שמיני (ט, כג): „ונדע שנחכפר לנו עון העגל“.

26) ובפרט שלדעת רש"י (תשא לא, יח. לג, יא) התחיל לצוותו על מלאכת המשכן אחר יוה"כ „שנתרצה הקב"ה לישראל" בשמחה ובלב שלם. וראה תנחומא תרומה ח.

26*) תשא לב, יוד.

איז דער מאמר מדגיש די מעלה פון „שיחה“, אז די שיחה (אפ"ל) פון „עבדי אבות“ איז (לפעמים) „יפה“ פון „תורתן“ (אפ"ל) של בנים.

ועפ"ז איז פארשטאנדיק אויך אין די פרשיות שלפנינו — נאך די סדרות תרומה תצוה: זיי קומען ניט איבער-געבן ציווים והוראות ווי און וואס צו טאן (און וואס אן דעם וואלט מען עס ניט געוואוסט); די תורה דערציילט בפרטיות ובארוכה ווי משה רבינו האט די אלע ציווים פון איבערשטן וועגן מלאכת המשכן איבערגעגעבן צו אידן, און ווי זיי האבן דאס מקיים געווען בפועל וכו' — דאס הייסט אז זיי זיינען אן ענין פון „שיחה“. און וויבאלד אז די שיחה איז בנוגע דעם משכן איז דאס אזוי חביב אז צוליב דעם קומט די אריכות ובכל הפרטים אין אן אופן פון „כפולה בתורה“.

ה. עפ"ז איז מובן וואס רש"י ברענגט (בפ' חיי שרה) אראפ דעם שם פון בעל המאמר „רבי אחא“ (וואס דאס איז — כמדובר כמה פעמים — צוליב דעם וואס דער נאמען פון בעל המימרא גיט צו א תוס' ביאור אין הבנת הפירושו): דורך מעתיק זיין דעם שם „רבי אחא“ ווערט מבואר דער תוכן פון מאמר „יפה שיחתן של עבדי אבות כו“, אז די הדגשה איז ניט אין דעם יתרון פון די „עבדי אבות“ לגבי „בנים“ נאך אין דער מעלה פון „שיחה“; און דער טעם ווי איז עס מעגליך אז עס זאל זיין „יפה שיחתן .. מתורתן“.

אין מס' יומא³² ווערט געבראכט די ברייתא „ת"ר ודברת במס ולא בתפלה ודברת במס יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים. רבי אחא אומר ודברת

ד. מען דארף אבער פארשטיין: פון דעם פרש"י איז לכאורה מוכח פארקערט, אז דער טעם איז ניט שייך בענינו — „יפה שיחתן של עבדי אבות .. מתורתן של בנים“ מיינט דאך (כפשוטו), אז ביי „תורתן של בנים“ (וואס נאך מ"ת) געפינט מען ניט אזא חביבות, וואס צוליב דעם זאל ביי זיי זיין דעם ענין פון כפולה בתורה ווי ביי שיחתן של עבדי אבות — קען מען דאך ניט זאגן אט דעם הסבר ביי עשיית המשכן וואס איז תורתן של בנים.

דער ביאור אין דעם:

די כוונה פון דעם מאמר וואס רש"י ברענגט „יפה שיחתן של עבדי אבות .. מתורתן של בנים“ איז ניט צו מדגיש זיין דעם יתרון פון „עבדי אבות“ אויף „בנים“, נאך ארויסצובריינגען דעם עילוי וחביבות (לפעמים) פון „שיחה“ לגבי „תורה“:

דער חילוק צווישן זיי כפשוטו איז: תורה מיינט: הוראות, ציווים ודינים וואס דער אויבערשטער האט אנגע-זאגט וואס און ווי צו טאן. „שיחה“ מיינט: א דיבור וואס בגלוי³² ובפשוטו — איז עס ניט קיין ציווי והוראה, נאך א סיפור וואס איז מתאר א מצב, א פא-סירונג, א פעולה וכו'; און ווי דאס איז ביי אליעזר עבד אברהם (ע"פ פשוטו), וואס ער האט דערציילט וועגן אברהם ויצחק און וואס מיט אים האט געטראפן: די קפיצת הדרך, ווי אזוי דער אויבערשטער האט אים מזמין געווען רבקה'ן וכו'.

32 אבל בתוכנו — אמרדל: ווי לאינן חייבא דאמרי דאורייתא לא איהו אלא ספוא בעלמא ואינן מסתכלי בלבושא דא ולא יתיר זכאין אינן צדיקיא דמסתכלי באורייתא כדא יאות (זח"ג קנב, א עיי"ש באריכות).

דאָס זיינען ניט קיין הוראות ציווים ודינים וכל השייך לזה, נאָר דיבורים וסיפורים (ועניני התעוררות) (ובמילא קען זיין אַזא שיחה אויך „יפה“³⁵ ביז אַזא שיחה וואָס וועט זיין יפה מתורתו) אַבער פונדעסטוועגן איז דוקא בנוגע תורה דער ציווי³⁶, „עשה אותן קבע ואל תעשם ארעי“, וואָרום עס איז זעלבסט-פאַרשטענדיק (אויך פאַר אַ בן חמש) אַז מען מוז אַלעמאַל געדינקען (ובמילא — חורין און רעדן און לערנען) די הוראות (דברי תורה) וואָס מען מוז טאָן, וואָס מען טאָר ניט טאָן א.א.וו.³⁷

ו. דער ביאור בזה בפנימיות הענינים:

אין די צוויי סדרות וואו עס ווערן איבערגעזיגט אלע פרטי המשכן וכליו, זיינען דאָ צוויי נקודות כלליות:

35. עדמשינ: דאגה בלב איש ישיחנה (משלי יב, כה. סוטה מב, סעיב). ויתרה מזה מצינו ולפסיד הלכה למעשה: אסור כו' ואפילו בשיחת דב' אסור להרבות וכנאי שסיפור שמועות כו' עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול (ש"ע א"ח רס"ז). 36. וכן משמע מהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ב שהביא הדרשא, ודברת בם .. שתעשם עיקר כו' והמדובר שם לענין „ההלכות בטעמיהו“, ל"ד ידעת עיקר תורה שבע"פ כולה שהוא פירוש התרי"ג מצות כהלכותיהן בתנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים, ראה שם המשך הסעיף, ולא נכלל בזה ענינים ע"ד דברי אגדה בכלל (ראה שם ס"ד) — משא"כ האגדות שמביא ל"ד מעשה (ראה שם פ"ב ס"ט, ושינ). וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב: האך היא הדרך לאהבתו וריאתו בשעה שיתבונן האדם כו' מיד הוא אוהב, היינו קיום מצות אהבת ה'. וראה ש"ע הל' תפלה (ס"י צ"ח ס"א. רמ"א ושר"ע אדה"ז שם) ויחשוב קודם התפלה מרוממות הא"ל כו' (וראה שם ס"ד), אלא שאדה"ז כתב שם, שלא יהא כל דיבורך אלא בם כלומר שתעשם עיקר ולא טפלה, כי סמך גם על הדרשא בספרי (כנסמן שם) ומבאר „לעשות תורתו קבע ומלאכתו ור"א. וראה בהערה שם בלקריש. ואכ"מ.

37. ראה הל' ת"ת (לאדה"ז) פ"ב ס"ט ואילך.

בם עשה אותן קבע ואל תעשם ארעי. וואָס לכאורה פון דעם וואָס ר"א זאָגט נאָר דעם חיוב (און די שלילה) בנוגע דברי תורה — „עשה אותן קבע ואל תעשם ארעי“, און ניט קיין שלילה בנוגע צו „דברים אחרים“ (ווי עס זאָגט זיין בעל פלוגתא פאַר דעם „ודברת בם .. ולא בדברים אחרים“), איז משמע אַז ביי דברים אחרים איז לויט ר"א ניט חל די שלילה — אַבער צי דען קען מען זאָגן אַז לדעת ר"א איז דאָ אַ היתר³⁴ אויף דברים אחרים — בטלים³⁵!?

נאָר דער ביאור אין דעם איז: ר"א איז מדגיש אַז בנוגע לדברי תורה, איז אַ חיוב תמידי ובהחלט אַז עס דאַרף זיין „ודברת בם“ און קבע און ניט ארעי, אַבער בנוגע „דברים אחרים“ קען מען זיי ניט שולל זיין בהחלט, וואָרום עס זיינען דאָ „דברים אחרים“ פון „שיחה“: דברים אחרים — בטלים — איז דאָס ניט, ס'איז אַבער אויך ניט תורה, ד.ה.

34. אף שכדוחק יל"פ שלדעת ר"א אין הכתוב מדבר אלא בד"ת ואין ללמוד מזה מאומה בנוגע לדברים אחרים. בסגנון אחר קצת: לדעת ר"א ההדגשה היא בתוכה, „ודברת“ ולדעת ת"ק — בתוכה „בם“.

35. ע"פ פרש"י בגמרא (שם ד"ה ולא בדברים אחרים) שיחת הילדים וקלות ראש — לכאורה משמע שדברים בטלים (סתם) אין אסור (גם לת"ק) ועאכ"כ דבורי הרשות, שהם צורך הגוף אלא שמדברים סתם (לא — לשיש) — ראה תניא רפ"ז. וראה שם פ"ח — וראה פיה"מ להרמב"ם אבות ספ"א. ובכ"מ. אבל ע"פ פרש"י קשה ביותר דאיתל' שהמיעוט, בם יש לך רשות ולא בדברים אחרים הכוונה רק „שיחת הילדים וקלות ראש“ אי"כ לרבי אחא אין מיעוט גם ע"ז והיתכן לומר שלרבי אחא מותר „שיחת הילדים כו“.

ואולי ס"ל שרבי אחא ס"ל כהלימוד של רב אחא בר יעקב להלן בגמרא שעובר בלאו שנאמר כל הדבורים גוי' (וזה בא ר"א לתרץ) [ואאל"ל שס"ל שעובר בעשה שנא' ודברת בם כרוב שהרי דרש מ„בם“ שתעשם קבע כו']. וראה לקריש ח"ז ע' 268 הערה 2.

התפלה כמרוז⁴¹, און תפלה איז דאך עבודה שבלב⁴². און „עבד“ איז מדגיש דעם ענין פון קיום המצות, וואָרום דאָס איז דאָך תוכן ענין העבד — מקיים זיין ציווי האדון.

וואָס דאָס זיינען די צוויי ענינים: נדבת המשכן, נדיבת הלב פון אידן — ענין השיחה, און דער קיום הציווי פון עשיית המשכן — עבד.

און עס דאַרף זיין די התכללות פון אַט די ביידע, אַז דער קיום המצות, ענין העבד, דאַרף זיין צוזאַמען מיט נדיבת הלב⁴³. און אין דעם נדיבות הלב דאַרף זיך אָנהערן⁴⁴ אַז דאָס איז מצד ציווי הקב"ה⁴⁵.

(משיחת ש"פ פקודי תשל"ד)

(א) די נדיבת הלב פון די אידן, וואָס זיי האָבן געבראַכט ובזריזות הכי גדולה אַלע נויטיקע זאַכן פאַרן משכן און אין אַן אופן פון נדיבת הלב, ביז אַז מען האָט געדאַרפט אויסרופן „אל יעשו עוד מלאכה“, און ס'איז געווען „והותר“³⁸.

(ב) אַז די „חכמי לב“ האָבן מקיים געווען ציווי הקב"ה און געטאָן מלאכת המשכן וכליו „ככל אשר צוה ה' (און) — ווי עס איז צוה ה' את משה“.

ובפרטיות יותר זעט מען אַ התכללות פון די צוויי אויבענדערמאָנטע נקודות: אויך ביי הבאת נדבת המשכן איז געווען דער קיום הציווי (בדוגמת עבד) פון אויבערשטן „ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר יבנו לבו גו'³⁹ קחו מאתכם תרומה גו'“, און עד"ז אויך ביי די מלאכה פון „כל חכמי לב“ איז געווען „נשאו לבו“⁴⁰.

ועפ"ז איז מובן ווי אין דעם זיינען דאָ ביידע ענינים: „שיחה“ און „עבדי (אבות)“.

שיחה איז פאַרבונדן מיט „לב“, וואָרום „שיחה“ איז דאָך דער ענין

(41) ברכות כו, ב: אין שיחה אלא תפלה. ובפרש"י (ח"ש כד, סג): לשוח — לשון תפלה כו.

(42) תענית בתחלתו.

(43) ועפ"ז יש לבאר ביינה של תורה שבפרש"י

מה שכתב „כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צוואתם“ בדיה „נדיב לבו“ כי נדבת המשכן ומלאכתו מדגיש בעיקר חביבות ה„שיחה“ נדיב לב.

(44) ראה עד"ז לקו"ש ח"ח ע' 131 ואילך לענין פעולת קב"ע על השכל ועל כחות פנימים של האדם.

עיי"ש.

(45) ע"ד מרד"ל בנדיבות דאברהם (ראה ב"ר

פמ"ט, ד. ד"ה למען דעת תר"צ (בסה"מ קונטרסים ח"א פ"ה).

(38) ויקהל לו, ו"ז.

(39) דר"פ תרומה.

(40) ויקהל שם, ב. ונא' „כל איש חכם לב אשר

נתן ה' חכמה בלבו גו'“.

פקודי ב

נפסדו" (ווי חז"ל⁶ זאגן, "שמא תאמר אבד כו' ת"ל עצי שטים עומדים שעומדים לעד ולעולמי עולמים"), און נאכמער — "לא נפל דבר להם ביד האויבים".

און דער פסוק איז מפרט די פרטי המעלות "שבשבילם ה' ראוי להיות נצחי ושלם ליפול ביד אויבים" — "משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר גו' ובצלאל גו'", וואס צוליב די אלע מעלות "שרתה שכינה במעשה ידיהם ולא נפל ביד אויבים".

משא"כ ביים מקדש ראשון, וואו ס'זיינען ניט געווען אלע די מעלות, איז "אע"פ ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו וכו' ונפל בסוף הכל ביד אויבים"; און אזוי אויך (און נאכמער) ביים מקדש שני — "לא ה' בו גם א' מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים".

[ו"ל, אז דער מקור אויף דעם (עכ"פ — צו כללות הפירוש) איז פון דעם מאמר חז"ל אין גמרא⁸ אז "לא שלטו שונאיהם" במעשי ידי משה⁹, און דער-

א. אויף, "אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו'" זאגן חז"ל¹, אז דאס וואס עס שטייט "משכן משכן שני פעמים" איז מרמז אויפן "מקדש שנתמשכן בשני חורבניו"² — פון בית ראשון און פון בית שני.

איז אין דעם ניט מובן (ווי עס פרעגן מפרשים³): נאָר איינער פון די צוויי מאל "משכן משכן" איז מיותר (וואָרום איין מאל "משכן" דאָרף דאָך שטיין "לגופי") — היינט ווי קען מען דרש'נען, אז "משכן משכן שני פעמים" זיינען מרמז אויף צוויי ("חורבניו" פון ביידע) מקדשות?

איז דערפון גופא געדרונגען, אז דער לימוד הנ"ל פון "משכן משכן" איז (ניט אַ דרש מיתורא דקרא, נאָר) אַ רמז (בל' רש"י) אין דעם כפל פון "משכן" — "שנתמשכן": ד.ה. אז מתאים לפירוש הפשוט פון "המשכן משכן" רעדט דער פסוק וועגן דעם משכן, נאָר דערביי איז דער לשון "משכן" מרמז אויף דעם ענין פון "משכון" — "משכן משכן שני פעמים" ווייזט אויף דעם "משכון" פון צוויי מקדשות⁴.

ב. דער ספורנו⁵ איז מסביר, אז דער פסוק "אלה פקודי המשכן וגו'" ברענגט אַרויס דעם גודל המעלה פון די חלקי וכלי המשכן, וואָס צוליב דעם איז "לא

(6) יומא עב, סע"א. סוכה מה, ב. הובא בספורנו שם.

(7) תרומה כו, טו. וראה בחיי עה"פ.

(8) סוטה ט, סע"א. וראה צפע"נ (להרגוצובי) עה"ת ר"פ תרומה. וראה שעת' (לאדמהאמ"צ) ח"ב חינוך בתחלתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צב. צג ואילך.

(9) בסוטה שם ד, משה ודוד שלא שלטו בו דוד דכתיב (איכה ב, ט) טבעו בארץ שעריי. אבל אין מזה סתירה להמבואר בפנים — כי: א) לפרשי סוטה שם קאי על שערי ציון. ב) ועיקר: גם להפירוש שקאי על שערי ביהמ"ק — הי"ז רק השערים (ולא שאר חלקי וכלי המקדש) שרק הם שייכים לדוד — ראה פרשי איכה שם ("מעשי ידי דוד הו"). עיון

(1) תנחומא פרשתנו ב. שמיר פנ"א, ג. פרשי עה"פ.

(2) לשון פרשי.

(3) משכיל לדוד ושפ"ח לפרשי כאן.

(4) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 176 הערה 5.

(5) ריש פרשתנו.